

BERTHE MORISOT RESİMLERİNDE OYUNCAK BEBEK İLE KÜÇÜK KIZ İMGESİ

Nurgül KELEŞ*
Nilgün ŞENER**

Özet

19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da ortaya çıkan İzlenimcilik; bütün sanat dallarını, özellikle resmi etkileyen bir sanat hareketidir. Berthe Morisot, 19. yüzyılın en önemli Fransız kadın ressamlarından biridir ve özellikle İzlenimcilik hareketi ile bilinmektedir. Ancak, zamanın cinsiyetçi tutumlarından dolayı erkek meslektaşları kadar tanınmamıştır. Fakat o dönemde kadın ressamların sayısı oldukça az olduğu için; Morisot'un sanatı, kadınların sanat dünyasında varlığını daha fazla göstermelerine yardımcı olmuştur. Morisot, genellikle açık havada yapılan portreler, manzaralar ve aile hayatını konu alan resimleri ile tanınmaktadır. Kadın figürlerine özel bir ilgi gösteren Morisot, özellikle anne ve çocuk resimleriyle ün kazanmıştır. Erkek meslektaşları gibi eserlerini resmî sergilere sunma fırsatına sahip değildi ve bu nedenle onun işleri daha az görülebilirdi. Ancak, cinsiyetçi bir yaklaşım yüzünden arka planda bırakılsa bile sanatından ve üretimlerinden vazgeçmemiştir. Döneminin önde gelen izlenimcileri ile birlikte sergiler düzenleyen Morisot, Paris Salonu'ndaki ilk resmî sergisini 1864 yılında gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Morisot'un resimleri, 1874'te düzenlenen ilk İzlenimci Sergisi'nde de yer almıştır.

Günlük yaşam sahneleri ve çocukluğun masumiyeti Morisot'un resimlerinde vurguladığı temalardır. Morisot, resimlerinde genellikle anne ve çocuk sahnelerini tasvir etmek için oyuncak bebekleri de resmetmiştir. Özellikle kendi kızı Julie'yi model aldığı resimlerinde, kızını en doğal haliyle oyuncak bebeğiyle birlikte resmederek sanatına yansıtmıştır. Berthe Morisot'un resimlerindeki oyuncak bebekler, geleneksel kadın rolleri, anne ve çocuk temaları, doğum ve hayal gücü gibi çeşitli anlamlar taşımaktadır. Ayrıca oyuncak bebekler, kadınların anne olmalarını ve annelik rollerinden aldıkları görevleri de sembolize eder nitelikler taşımaktadır. Ek olarak resimlerinde yer alan oyuncak bebekler, o dönemde kadınların çocuk bakımı ve ev işleri gibi geleneksel kadın rolleriyle ilgili olduğunu düşündürerek arşiv niteliği taşımaktadır. Bu sebeple, Morisot'un küçük kızı ile oyuncak bebekleri konu edindiği resimleri ile ilgili bir araştırma yapmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anne, Çocuk, Oyuncak Bebek, Berthe Morisot

LITTLE GIRL WITH DOLL IMAGE IN PAINTINGS OF BERTHE MORISOT

Abstract

Impressionism that emerged in France in the second half of the 19th century; It is an art movement that affects all branches of art, especially painting. Berthe Morisot is one of the most important French female painters of the 19th century and is particularly known for the Impressionism movement. However, she was not as well-known as his male counterparts due to the sexist attitudes of the time. But since the number of female painters was very few at that time; Morisot's art has helped women show more of their presence in the art world. Morisot is best known for his outdoor

* Plastik Sanatlar, Sanatta Yeterlilik Programı Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, nurgulkeles2@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0699-6078

** Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, Değirmendere Ali Özbay Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, nilgunsener72@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7530-4234

portraits, landscapes and paintings of family life. Paying special attention to female figures, Morisot became famous especially with his mother and child paintings. She did not have the opportunity to present her work in official exhibitions like her male counterparts, and therefore her work was less visible. However, she did not give up on her art and productions even though she was left in the background due to a sexist approach. Organizing exhibitions with the leading impressionists of his time, Morisot held his first official exhibition at the Paris Salon in 1864. In addition, Morisot's paintings were included in the first Impressionist Exhibition held in 1874.

Scenes of daily life and the innocence of childhood are the themes that Morisot emphasizes in his paintings. Morisot also painted dolls, often to depict mother and child scenes in his paintings. She has reflected in her art by portraying her daughter in her most natural state with her doll, especially in the paintings in which she modeled her own daughter Julie. The dolls in Berthe Morisot's paintings have various meanings such as traditional female roles, mother and child themes, birth and imagination. In addition, dolls symbolize women's being mothers and the duties they take from their motherhood roles. In addition, the dolls in his paintings are archival, suggesting that women were related to traditional female roles such as childcare and housework at that time. For this reason, it is aimed to conduct research on Morisot's paintings of his little girl and dolls.

Keywords: *Mother, Child, Doll, Berthe Morisot*

Giriş

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren oyun ve oyuncaklara her zaman ilgisinin olduğu bilinmektedir. İnsanın kendisini küçülterek kopya etmesi çok eski çağlara dayanmaktadır. İnsana benzerliği ile dikkat çeken oyuncak bebekler, çocuklar ve hatta yetişkinler tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Bu gerçeklik ve ilgi resim sanatına da yansıtılmıştır ve resim sanatı tarihinde “*Oyuncak Bebek ile Küçük Kız İmgesi*” oldukça yaygın kullanılan bir konu olmuştur. Resmedilen oyuncak bebekler; ona sarılan çocuğun hayatına dair çeşitli anlamlar taşımaktadır ve çocukların bakış açısından ve duygusal dünyasından bir hikâyeyi anlatır. Resmedildiği dönem hakkında izleyiciye birçok ipuçları vermektedir. Bu anlamda, oyuncak bebek ile küçük kız imgesinin, güncel sanat dünyasında ilgi uyandıran örnekleri arasında, sanatçı Berthe Morisot'un eserleri yer almaktadır. Morisot, resimlerinde ağırlıklı olarak aile mutluluğunun vurgulandığı sahneleri tasvir etmiş ve portre resimleri yapmıştır. Kızı Julie'yi model alan sanatçının eserlerinde birçok kez; çocuklara özgü bir nesne olan ve çocuk oyunlarına dikkat çeken bir unsur olarak oyuncak bebekleri de resmettiği görülür.

Araştırmada ilk olarak Morisot'un sanatsal biyografisine yer verilmiş ve ikinci olarak sanatsal üslubu hakkında bilgiler verilmiştir. Son bölümde ise söz konusu imgenin tema olarak seçildiği Morisot resimlerinin anlamı incelenmiş ve irdelenmiştir. Özet olarak, Berthe Morisot'un resimlerindeki oyuncak bebeklerin, geleneksel kadın rolleri, anne ve çocuk temaları, çocukluğun masumiyeti, doğum ve hayal gücü gibi çeşitli anlamlar taşıdığı görülmüştür.

Berthe Morisot'un Sanatsal Biyografisi

Berthe Morisot, natüromort, manzara, günlük yaşamdaki ev sahneleri ve portre resimlerine kadar çok çeşitli konuları canlandıran Fransız ressamdır. Paris'te Empresyonizm (*İzlenimcilik*) adıyla bilinen akımın sanatçılarından biridir. Morisot, 14 Ocak 1841 tarihinde Fransa'nın Bourges kentinde liberal görüşlü bir burjuva aileye doğmuştur. Morisot'un babası, yüksek rütbeli bir memur olarak dört çocuğunun da sanatsal tutkularını desteklemiştir.

Morisot'un büyükbabası Rokoko resim akımının en tanınan isimlerinden biri olan *Jean- Honore Fragonard* olduğu bilinmektedir. Morisot, iki abla (Yves ve Edma) ve küçük bir erkek kardeşe (Tiburce) sahiptir. Bu dönemde burjuva ailelerinin çocuklarına sanat eğitimi alma imkanı tanınması

olağan bir durum değildir. Başlangıçta babalarının doğum gününe özel bir resim yapmak amacıyla yola çıkan Edma ve Berthe; Geoffroy- Alphonse Chocarne ve Joseph Guichard' dan özel dersler alarak birlikte resim yapmaya başlamışlardır. 1850'lerin sonlarına gelindiğinde ise Edma ve Berthe, Joseph Guichard yönetimindeki Louvre Müzesi'ndeki eski ustaların eserlerini incelemek üzere Paris'e gitmişlerdir. Orada Edouard Manet ve Claude Monet gibi diğer sanatçılarla tanıştıkları bilinmektedir. Edma ve Berthe bu tanışıklıkların ardından Louvre galerisinde özellikle de başyapıtları kopya ederek "*Röproduksiyon*" (herhangi bir sanat eserinin aslına uygun kopyasının yapılmasını ifade eder) resimler yapmaya başlamışlardır (URL 1, 2023). Ayrıca dış mekan sahnelerini nasıl çizeceklerini öğrenme amacı ile peyzaj ressamı olan Jean-Baptiste Camille Corot ile çalışmışlardır. Bu süreçte Morisot kardeşlerin çalışmaları, devamlı olarak denetlenmiştir. Her şeye rağmen Edma evlenene kadar; Morisot kardeşler Louvre'da resim ve sanat çalışmalarına birlikte devam etmişlerdir. Edma, deniz subayı Adolphe Pontillon ile evlenip Cherbourg'a taşındıktan sonra resim çalışmalarına vakit ayıramamıştır. Edma ve Berthe'nin yazdıkları mektuplardan birbirlerini özlediklerini ve özellikle de Edma'nın resim yapmayı çok özlediği, Berthe'nin ise Edma'nın sanat ile ilgilenememesinden üzüntü duyduğu anlaşılmaktadır. Edma, Berthe'nin resim yapmasını her zaman desteklemiştir ve aralarında sevgi dolu bir bağ vardır. Edma bir mektubunda "... *Sık sık seninleyim sevgili Berthe, senin stüdyodayım ve yıllardır paylaştığımız o atmosferi solumak için sadece çeyrek saat de olsa uzaklaşmayı seviyorum...*" diye yazmıştır (URL 2, 2023). "*Diğer iki kız kardeşi evlendikten sonra resim yapmayı bırakırken Berthe Morisot sosyal çevresinin gerektirdiklerinin aksine resim tutkusunu ciddi bir uğraşa, bu konuda profesyonel olma isteğine dönüştürür*" ifadesi ile düşüncelerini belirtmiştir (Bengü, 2020, s. 121).

Berthe Morisot'un Sanatsal Üslubu

Louvre'de büyük ustaların baş yapıtlarını kopya ederek resimler yapan Berthe Morisot, 1861 yılında Jean Baptiste Camille Corot ile tanıştıktan sonra onun eserlerinden etkilenip, açık havada çalışma yöntemini benimseyerek resimler yapmıştır. Berthe Morisot, Corot ile birlikte birkaç yıl çalıştıktan sonra kendini geliştirmiş ve yaptığı manzara resimleri ile 1864 yılında Paris Salonu'ndaki sergiye kabul edilmiştir. On yıl boyunca düzenli bir şekilde Paris Salonu'ndaki sergilerde yer aldığı ve bu sergilerde de genellikle iyi anlamda eleştiriler aldığı bilinmektedir. 1863'te başka bir Barbizon ressamı olan Achille Oudinot'dan resim eğitimi ve 1864'te ise Aime Millet atölyesinde heykel eğitimi almıştır. Ancak heykellerinin hiçbiri günümüze ulaşmamıştır. 1868 yılında, oradaki diğer sanatçılardan biri olan Henri Fantin Latour aracılığıyla, Edouard Manet ile tanışmıştır. Manet ile Morisot kalıcı bir dostluk kurup, birbirlerinin çalışmalarını büyük oranda etkilemişlerdir. Berthe, çok kısa bir süre içinde Jean Baptiste Camille Corot'un kendisinde bıraktığı izleri bir kenara bırakıp, bunun yerine Manet'in, daha modern bulduğu, yaklaşımını benimsemiştir (URL 3, 2023). Manet ise, Morisot tarafından Empresyonist tarzda açık havada resim yapmaya ve daha canlı renklerden oluşan bir paleti benimsemeye, koyu siyahlarından vazgeçmeye ikna edilmiştir (Baumel, 2012, s. 2).

Edouard Manet ve Berthe Morisot'un 1868'de Louvre'da ilk buluşması gerçekleştiğinden sonra Manet, Berthe'ye "*Balkon*" isimli eseri için poz vermesini teklif etmiştir. Teklifi kabul eden Morisot, bu tarihten itibaren Manet'in birçok resminde yer almıştır. Genellikle aralarındaki ilişkide Manet'in usta, Morisot'un çirak olduğu düşünülse de ilişkilerinin iki yönlü olarak faydalı ve sanatsal açıdan geliştirici olduğu kabul edilebilir. Berthe Morisot, "*Manet Çetesi*" içindeki tek kadındır. Manet Çetesi, geleneksel resim anlayışına ve Paris Salon sergilerine karşı çıkan genç sanatçıları tanımlamak amacıyla kullanılan bir terimdir ve birkaç yıl içerisinde "*Empresyonistler*" olarak isimlendirilmişlerdir. Bu gruptaki erkek ressamlar akşamları Café Guerbois'te bir araya gelip sanatsal sohbetler ederlerdi. Berthe Morisot ise erkek sanatçılarla kafelerde bir araya gelemezdi ancak onları ailesinin evinde misafir ederdi ve bu grup üyelerinin açık hava çizimlerine katılırdı (URL 4, 2023). Berthe Morisot'un 1890 tarihli günlüğünden yapılan alıntıda bu düşüncelerini şu

şekilde ifade etmiştir: “Bir kadına kendinin eşiti gibi davranan bir erkek olduğunu ve tek istediğimin de bu olduğunu düşünmüyorum. Çünkü şimdi ben de en az onlar kadar değerliyim” (Hughes, 2019, s. 2).

Bu dönemde profesyonel bir kadın sanatçı olmak daha önce duyulmamış bir şeydir. Eleştirmenler bir yana Manet bile o dönemde resim sanatına sadece erkeklerin egemen olabileceği düşüncesindedir. Manet’in Morisot ile tanıştığı ilk yıllarda bir başka arkadaşına yazdığı mektupta Berthe’yi üstün yetenekli bulduğunu ancak kadın olmasının üzücü olduğunu söylediği bilinmektedir (Bengü, 2020, s. 122). Çünkü kadınlar eğitim almak amacıyla sanat okuluna dahi giremezlerdi, o dönemde yasaktı. Morisot ve Edma, Louvre Müzesi’ni gezmek istediklerinde, resimleri sadece yanlarında yaşlı bir refakatçi olması şartıyla inceleyebilmişlerdir. Tüm bu sınırlamalara rağmen Morisot’un üretmeye devam etmesi ve ilk sergisini açması, Fransız Salonu tarafından kabul edilmesi bir sansasyon yaratmıştır. “Kadın resmi sergileniyor! Ve aslında iyiler!” gibi tepkiler alarak ayrıştırılmıştır. Zorluklara rağmen Berthe, çalışmayı bırakmamış ve izlenimci grup, Morisot’u insanların ne dediğine aldırmadan resim yapmaya devam etmesi için her zaman teşvik etmiştir (Hughes, 2019, s. 1).

Berthe Morisot, Empresyonist ressamalar ile olan arkadaşlıklarından dolayı 1874’te Paris Salonu sergilerine katılmayı reddetmiştir. Bunun yerine Edgar Degas, Camille Pissarro, Pierre Auguste Renoir, Cluda Monet ve Alfred Sisley’in eserlerini içeren ilk bağımsız Empresyonist resim sergisine eser göndermeyi kabul etmiştir (URL 5, 2023). “19. yüzyılın ikinci yarısında, Parisli bir grup sanatçı bağımsız sergiler düzenledi. Eserleri, uçup giden anıları yakalayan bitmemiş resim taslakları gibi görünüyordu. Kısmen gerçekçilikten kısmen de Hollandalı ve İngiliz manzara ressamlarından türeyen izlenimciler, Resmî sanat akademilerinin baskıcılığından ve katılığından kurtulmayı amaçladılar” (Hodge, 2018, s. 28).

19. yüzyıl Paris’inde bir kadın ve bir erkek arasında tarihsel bir asimetri, sosyal, ekonomik, öznel bir fark vardır. Sosyal yapının ürünü olan bu fark kadın ressamaların önüne birçok engel koymaktaydı. Erkekler; kadınların, neyi hatta nasıl resmedeceklerini bile belirlemek istemekteydiler. Resim tutkusundan vazgeçmeyen Morisot, kendisini destekleyen bir azınlık olan Empresyonist grupla yakın bir ilişki içerisindeydi ve empresyonist dört kadının sanatçıdan biriydi. Hareketin önemli temsilcilerinden olan bu ressamalar; Berthe Morisot, Mary Cassat, Eva Gonzales ve Marie Bracquemond’dur. Bugün, kadınların eserlerini türdeşleştiren Stereotiplerden kaçınarak, onların eserlerinin özgünlüğü vurgulanmalıdır (Antmen, 2008, s. 193-194).

Empresyonistler, 1874 tarihli ilk sergilerinde resimlerini “Reddedilenler” ismiyle sergilemişlerdir. Fransa’da açılan Paris Salonu, jüri tarafından kabul görmeyen eserlerin sergilendiği bir salondur. Şehirdeki diğer sanat galerileri küçük kapsamlı özel sergiler açmaya başlamıştır. Bu anlamda Empresyonizm, modern resme bakıldığı zaman ilk büyük devrimci sanat hareketi olarak değerlendirilebilir. Önceleri sadece bir grup sanatçıyı kapsayan bu yaklaşım, daha sonra tüm görsel sanatları etkileyecek kadar geniş bir alana yayılmıştır (Ayaydın, 2016, s. 4-6).

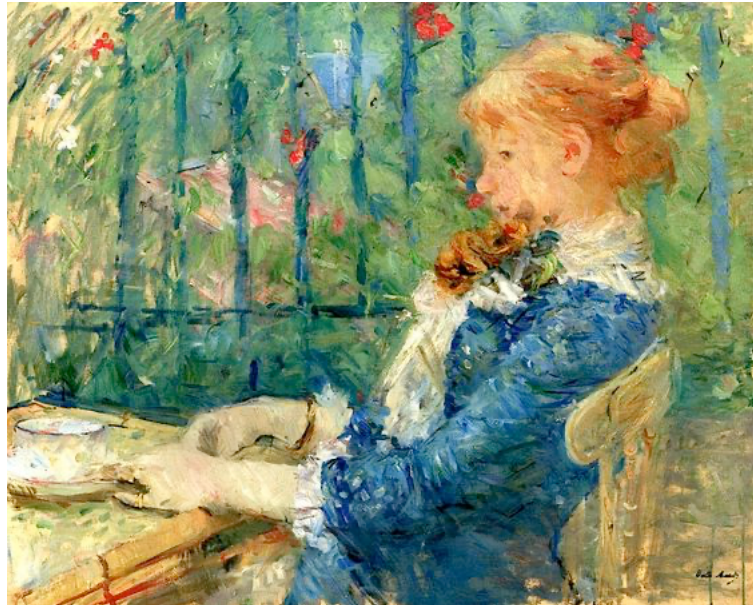
Empresyonistler, geleneksel olarak ince bir çalışmayla oluşan derinlik etkisi yerine yeni bir bakış açısıyla, kaba fırça vuruşları ve renk karışımları ile derinlik duygusunu yakalamaya çalışmışlardır. Empresyonizm, çevrede yer alan nesnelerin anlık bir izlenimine dayanan duyumsuz bir sanattır. Klasik desen anlayışına karşı bir tavırla, gerçekliğin yitirmeye başladığı, konturların eridiği, ressamaların atölyelerinden çıkarak dışarıda resim yaptığı ve gözlem gücünün ön plana çıktığı duyumlara dayalı bir sanatsal anlatım dilidir (Ayaydın, 2016, s. 16-18).

1874 tarihinde Berthe 33 yaşındaydı ve son birkaç yıl içinde, Edouard Manet’in kardeşi Eugene Manet, Berthe ile çok yakınlaşmıştır. Eugene Manet, Morisot’un sanatını anlıyor ve onu takdir

ediyordu. Sonunda Morisot ve Eugene Manet evlenmiştir. Eugene Manet'in, Morisot'un sanatını desteklediği ve hatta onu bazen asiste ettiği bilinmektedir. Düğünden hemen sonra Berthe kız kardeşi Edma'ya şu sözleri yazmıştır: “Beni içtenlikle seven, dürüst ve mükemmel bir adam buldum. Uzun süre vehim içinde yaşadıktan sonra mutlu bir hayatım oldu” (URL 6, 2023).

Berthe Morisot'un Sanatında Oyuncak Bebek ile Küçük Kız İmgesi

Eugene Manet, Morisot'un resimlerinin kendi resimlerinden daha üstün olduğuna inanır ve onun bir nevi iş ortağı olur. Birbirlerini derinden sevmişler ve Morisot kariyeri boyunca resimlerinde birçok kez Eugene Manet'e yer vermiştir. O zamana kadar resimleri için eşine poz veren bir erkek hiç duyulmamıştır. Morisot, bu anlamda da ilkleri gerçekleştirmiş ve birçok erkek tarafından “sıradışı” ve “devrimci” olarak kabul edilmiştir. Ancak yine de ona erkekler ile arasında eşit muamele gösterilmemiştir. Morisot'un, Eugene Manet ile yaptığı evlilikten 1878'de doğmuş olan kızları Julie, annesinin en sevdiği model ve birçok Empresyonist sanatçının favorisi olmuştur (Hughes, 2019, s. 2).

Resim 1: Berthe Morisot, Çay, 1882, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 59.7×73 cm.

”Empresyonist grup içinde yer alan ve 19. yüzyılın en ünlü kadın ressamlarından biri olan Berthe Morisot, eserlerinde çocuklara sıklıkla yer vermiştir. Diğer Empresyonist ressamlar gibi Morisot da yakın çevresindeki kişileri, dostlarını ve en çok da aile bireylerini sıkılmadan defalarca resmetmiştir” (Daşçı, 2008, s. 190). Berthe Morisot'un “Çay” (Resim 1) isimli eserine bakıldığında, Sanatçının kızını resmettiği ve kendi kişisel görsel izlenimlerini yansıtmaya yolunu seçtiği fark edilir. Sandalyede oturan Julie'nin kucağında oyuncak bir bebeği vardır ve masasının üzerinde bir çay resmedilmiştir. Sanatçı, tercih ettiği parlak beyazlar ve cesur renk paleti ile bir annenin çocuğuna duyduğu sevgi ve şefkati izleyiciye yansıtmıştır. Morisot'un diğer resimlerinde olduğu gibi burada da Empresyonist akımın en belirgin özelliklerinden biri olan fırça vuruşları göze çarpmaktadır. İlgili resim, Manet' nin “İnsan kendi zamanında olmalı ve gördüğünü resmetmeli” özdeyişini, Morisot'un benimsediğini, eserlerine başarıyla yansıttığı bir imgeye dönüştürdüğünü göstermektedir (Kolektif, 2017, s. 258). O dönemde annelik ve ev içi çocuk bakımı, ödemesi yapılan işler olmadıkları için kadınların çocuk büyütme rolü emekten sayılmamış, doğal akışın bir parçası olarak görülmüştür (Nochlin, 2020, s.

48). Morisot, belki de bu düşüncelere bir tepki olarak Julie'yi tıpkı çocuğu ile ilgilenen bir anne gibi resmetmiştir.

Eugene Manet ile evlendikten sonra da sanatsal tutkusunu devam ettiren Morisot, 1874-1886 yılları arasında çığır açan empresyonist sergilerin hepsine sırayla katıldığı bilinmektedir. Başarısı sadece ressamlardan değil, Emine Zola, Paul Valey ve Stephane Mallarme gibi önemli yazarlar tarafından da beğenilmiş ve konuşulmuştur (URL-7, 2023).

Ayrıca, Morisot'un kızını resmetmesi, o dönemde kadın sanatçıların toplumsal olarak maruz kaldığı engelle meydan okumasına da işaret eder. Morisot, genellikle doğal ışık altında açık havada yapılan portreler, manzaralar ve ait hayatını konu alan resimleriyle tanınmaktadır. Kadın figürlerine özel bir ilgi gösteren Morisot, özellikle anne ve çocuk resimleriyle ün kazanmıştır.

Resim 2: Berthe Morisot, *Bebekli Küçük Kız*, 1883, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 73,03x70,17 cm.

“*Bebekli Küçük Kız*” isimli eserine bakıldığında (Resim 2) ekru tonlarında savruk fırçalar ile dalgalanan arka plan perspektifi oluşturan bir zemin çizgisi, sağ tarafta çiçekli bir saksı ve resmin ortasında koltukta oturan; bebekli bir kız görülmektedir. Berthe'nin ölümüne kadar, oyuncak bebek motifi favorilerinden biriydi ve bunu hep sevgi dolu hislerle yaptığı bilinmektedir (URL 8, 2023). Morisot, bir portreden daha ziyade bir ilişkiyi resmediyor. Oyuncak bebekler ile küçük kız arasındaki ilişkiyi... Berthe Morisot, kızı Julie'nin bebeğiyle oynayışını izlemiş ve ondan etkilenmiş olabilir. Kız çocuklarının bebekleriyle oynadığı anları; gerçekçi ve masum bulmuş olabilir. Belki de küçük kız oyuncak bebeğini yanından ayırmaz, onu ne kadar sevdiğini tarif edemez durumdadır ve onunla sırlarını paylaşmaktadır.

Öte yandan, ilgili resim Berthe Morisot'un kendisi gibi ressam olan kız kardeşi Edma Morisot ile birlikte Gustave Courbet ve Jean Baptiste-Camille Corot gibi dönemin önde gelen sanatçılarından aldığı eğitimler sayesinde gösterdiği özveri ile birlikte, yağlı boya kullanımını geliştirdiğini gözler önüne serer. Morisot, resimlerinde, tuvale hızlı ve kısa dokunuşlarla boya uygulama tekniğinde ustalaşmış ve bu da onun izlenimcilik akımının önde gelen sanatçılarından biri olmasını sağlamıştır.

Resim 3: Berthe Morisot, Oyuncak Bebek ile Küçük Kız, 1883, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 73x70 cm, Özel Koleksiyon.

Berthe Morisot için çocukluğun masumiyeti, önemli bir ilham kaynağıydı. Kızını eserlerinin odak merkezi haline getiren Morisot'un, Julie'ye verdiği değer ve düşkünlüğü resimlere de yansımıştır. Küçük kızını oyun oynarken (Resim 3), flüt çalarken, kiraz toplarken birçok farklı aktivite içerisinde defalarca resmetmiştir. Morisot'un sınırlı konuları resmetmesi, cinsiyeti ve sosyal konumunu da kapsamaktadır. Sanatçı diğer sanatçılar gibi gezip görerek resimler yapmamıştır. Morisot, eserlerinin özünü kendi çevresinden betimlemeler ile oluşturur. Berthe Morisot'un yeğenlerinden biri ile evli olan Paul Valery, 1941 yılında Morisot resimleri hakkında şu sözleri söylemiştir: “Eskizleri ve resimleri kendi yaşam akışını yakından izler ve biz onu önce bir genç kız, daha sonra bir eş ve sonra da bir anne olarak görürüz. Yaptığı resimler, bir bütün olarak ele alındığında kendisini, yazı yerine renkler ve desenlerle anlatan kadının günlüğünü hatırlatmaktadır” (Arka, 1997, s. 185-194).

Resim 4: Berthe Morisot, Verandada Bebek, 1884, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 81x100 cm, Özel Koleksiyon.

Verandada Bebek isimli eserde (Resim 4), bir masa ve etrafındaki sandalyelerden birine oturtulan oyuncak bebek resmedilmiştir. Veranda, balkon demektir ve resimdeki konunun sıradanlığına rağmen Morisot, tüm ayrıntıları dikkatle bir araya getirmiştir. Balkon camından arka plandaki manzara görülmektedir. Sanatçının bir anlık ışık titreşimleri içinde dünyayı görüp resminde gösterme çabası, hafif ve hızlı fırça vuruşları ile sonuçlanmıştır. Masanın üzerinde ise içecekler vardır ve resmedilen sahne de oyuncak bebeğin yalnız olmadığı hislerini verir.

Erkek bakışının metalaştırılmış kızlarını resmeden ressamların tam aksine Morisot, küçük kızını, "evrimleşen bir birey" olarak resmeder. Julie'nin sahip olduğu cinsiyetine uygun oyuncak bebeği, belki de anaçlığı temsil etmektedir. On dokuzuncu yüzyıl moda endüstrisinde bu tür oyuncaklar yaygınlaşmıştır ve kızlar, bebekler ile oynayarak annelik rolünde bir bebeği nasıl giyineceklerine, saçlarını nasıl tarayacaklarına dair bilgiler öğrenmişlerdir. Oyuncak bebekler bir çocuğun dış dünyayla iletişim kuracağı nesnelere olarak; kız çocukları annelerini izleyip taklit ederek öğrenebilecek ve oyuncak bebekler üzerinden bu gözlemleri yansıtabileceklerdir. Bu anlamda oyuncak bebekler, kız çocuklarının dış dünyayla ilk ve temel ilişkilerinin bir parçası haline gelir (Cresseveur, 2016).

Oyuncak bebeklerde bir insan suretini kolayca görebilmek mümkündür. Çocuk oyunlarında herhangi bir nesne, oyuncak bebek işlevini üstlenebilir. Hatta bir kişinin temsili olarak hayal edilebilir. Freud'a göre oyuncak bebek; psikanalizde zihinsel, psişik olan bir sessizliği temsil eder. Bu bağlantılar ile birlikte kız çocukları ile oyuncak bebekler arasındaki ilişkiye Freud'un bir bakış açısıyla bakıldığında, gerçek yaşamın bir taklidi ya da temsili içerdiği fark edilir. Çocukların hatta bazen yetişkinlerin yaşamı sorgulamalarında çok önemli bir rol oynarlar. Düşünme ve duygu gibi kavramları gün yüzüne çıkarabilirler. Sanatta da temel ve tesadüfi olmayan güdüler benimsenmiş, ruh hallerini vurgulamak için oyuncak bebek tasvirleri resmedilmiştir. Freud'un masasında oyuncak bebek nesnelere olduğu bilinmektedir. Oyuncak bebekler, Freud'un ilham perileri olarak düşünüldüğünde, resim sanatında da birçok eserin oyuncak bebek imgesini içermesinin sebebinin anlamak ve sorgulamak kolaylaşabilir (Kauppen, 2020). *"İki oyuncak bebeğiyle oynayan küçük bir kız çocuğu, bebeklerine uslu durmalarını söylüyor. Kendisi de taşbebek gibidir, öylesine güzel, uslu, kimseyi rahatsız etmeyen bir çocuk"* (Figueria, 1904, akt. Galeano, 1994, s. 136).

Küçük bir kız çocuğuna sorular yönelterek sözlü bir şekilde kendini açıklaması istendiğinde, belki de kendini ifade edemeyeceği yönlerini, oyuncak bebekleri ile bir paylaşım içinde olurken dinleyerek, yeni bilgiler elde edilebilir. Oyuncak bebeğiyle sohbet eden, oyunlar oynayan, yanından hiç ayırmayan; küçük bir kız çocuğu birçok insanın yaşamlarındaki olağan sahnelerden biridir ve Berthe Morisot resimlerinde önemli bir yer tutmuştur. Bu gözleme dayalı doğallık, Berthe Morisot'un resimlerindeki çocuk temasına, onun resimlerinin insanlara dokunmasına ve onları duygusal yönünü etkilemesine yardımcı olmuştur. Çocukların saflığı ve masumiyeti, izleyiciye umut ve iyimserlik duygusu verir ve Morisot'un resimleri, izleyicilerin günlük hayattaki güzelliklerini keşfetmeye teşvik eder.

Resim 5: Berthe Morisot, Oyuncak Bebek ile Küçük Kız, 1886, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 60,5 x 73,3 cm, Özel Koleksiyon

Resim 5’de Morisot, çağdaşlarından farklı olarak izleyiciye belki de bir kadın sanatçının acısını, hüznünü hissettir; Julie ve Morisot’un arasındaki yakınlık katmanlarıyla oluşan sanatsal bir deneyimi canlandırır. Annelik 19. yüzyılın ikinci yarısında güncel bir tema olarak kullanılmıştır. Rönesans’ta yer alan klasik bakire ve çocuk teması Fransa’da yeniden şekillendirilmiştir. 1880’lerde laik orta öğretim okulları oluşturmak ve ilköğretimde reform yaparak kız çocukları içinde fırsat eşitliği sağlamak amacı ile bir dizi yasa çıkarılmıştır. Orta sınıftan kadınlar, kız çocuklarını evde yetiştirirken artık gerçek eğitimlerine destek olarak ilgilenmişlerdir. Morisot ise, bu temayı resimlerine yansıtmayı başaran bir sanatçı olmuştur (Moran, 2021, s. 7).

19. yüzyıl akademik sanatında, dramatik sahneleri ve tarihi konuları idealize eden bir anlayış hakimdir. Fakat Morisot, mekan ve zaman için estetik olanı aramak yerine, objektif bir dil kullanmıştır. Eserleri uçup giden anıları yakalayan, bitmemiş resim taslakları gibi görünüyordu. İkonik resimler yapmak yerine, kendi evinde, salon koltuğunda oturan küçük kızı ona oyuncak bebeği ile birlikte poz verirken resmetmiştir.

Pek çok eleştirmen Morisot’un cinsiyetini vurgulamış ve kadınlığı hakirlik, nahiflik ve incelik olarak tanımlasa ve yaşadığı dönemde hak ettiği takdiri alamamış olsa dahi, bugün büyük ölçüde tanınmakta ve takdir edilmektedir. Berthe Morisot’un gerçekliği yansıtmaya çabası, gözleme bağlı sanat arayışı; yetenekli ve aynı zamanda tutkulu, üretken ve yenilikçi bir sanatçı olduğu kanısına varılmıştır.

Sonuç

Yapılan araştırma neticesinde, Berthe Morisot'un bir kadın olarak resim tutkusu için verdiği uğraşlara rağmen erkek meslektaşlarından daha az tanındığı, ölümünden sonra bile kadın için var olan sorunlarla uğraştığı anlaşılmıştır. Morisot, resim sanatının sadece erkeklere özel bir evren olduğu düşüncesine meydan okumuştur. Hikâyesi ve yeteneği ile birçok kadına ilham olduğu ve Empresyonizm akımının öncülerinden biri olduğu tespit edilmiştir.

Hayatın bir parçası ve oyunların aracı olan oyuncak bebekleri de resimlerine dahil eden Morisot'un, bir kız çocuğunun; bebekleri ile oynarken kendini ifade edebildiği, öz benliğini ve hayal gücünü geliştirebildiği, onları konuşarak enerji ve hislerini dışa vurduğu, belki de dostluğu ve sırdaşlığı ilk kez deneyimlediği, çevresini tanıyıp taklit ettiği ve hatta geleceği prova ettiği düşüncesini birçok kez eserlerine yansıttığı saptanmıştır. Morisot, yaşadığı anları, ruh halini ve deneyimlerini bir günlüğe kaydeder gibi tuvallerine aktarmak istemiştir. İlginç ve çarpıcı konular araştırmak yerine sıradan konular olarak görülen kendi yaşantısını sanatına yansıtarak özgünlüğünü ispat etmiştir.

Berthe Morisot'un tıpkı insan olmanın kendi gerçekliğini eserlerine yansıtan realist ressamlar gibi günlük yaşamında kendi kızını gözlemlediğini ve bu gözlemleri resimlerine yansıttığı tespit edilmiştir. Doğal akışında oyuncak bebeği ile oyunlar oynayan kendi kızı Julie'yi resmederken, oyuncak bebeklerin araçsal kullanımı veya biçimini değil, insanla kurduğu ilişkiyi resmetmiştir. Bu anlamda eserlerinde anne çocuk ilişkisi ve bir anne olarak, anne sevgisi ve şefkatini vurguladığı kanısına varılmıştır.

Kaynakça

- Antmen, A. (2008). *Sanat / Cinsiyet: Sanat Tarihi Ve Feminist Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Arka, S. (1997). *19. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatında Çocuk Figürü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ayaydın, A. (2016). *Çeşitli Yönleriyle Çağdaş Sanat Akımları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Bengü, Z. (2020). *Berthe Morisot Empresyonist Bir Kadının Özgürleşmesi*, Notos Öykü Dergisi, 4(83), 121-124.
- Baumel, M. J. (2012). *Berthe Morisot, Medya Kitaplığından Alıntı*, Rueil-Malmaison Belediye Bilgi Dergisi, 2-8.
- Cresseveur, J. (2016). *Kuir çocuk ve yüksek burjuva evciliği: Berthe Morisot ve Mary Cassatt, Doktora Tezi*, Louisville Üniversitesi, Amerika
- Cresseveur, J. (2015). "Oyuncak Paradoksu: Cassatt, Morisot ve 'Heteronormatif' Çocukluğun Tuhaflığı", *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1-8
- Daşçı, S. (2008). *Avrupa Resminde Çocuk İmgesi* (1. Basım). Ankara: Bağlam Yayınları.
- Galeano, E. (1994). *Kucaklaşmanın Kitabı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Hughes, R. J., (2019). *Empresyonist Ressam Berthe Morisot*, *Sanat Dergisi*, 1-10
- Hodge, S. (2018). *Sanatın Kısa Öyküsü* (4. Baskı). İstanbul: Hep Kitap Yayınevi
- Kauppinen, A. (2000). *Oyuncak Bebek Kültür ve Teoride Oyuncak Bebek Figürü*, Doktora Tezi, Stirling Üniversitesi, İskoçya
- Kolektif, (2017). *Sanat Kitabı* (1. Basım). İstanbul: Alfa Yayınevi.

Moran, C. (2021). *Küçük Yakınlıklar ve Berthe Morisot Sanatı: İzlenimcilik, Kadın Dostluğu ve İzleyicilik*, Dix Neuf- Dix Neuviemistes Derneği Dergisi, 25(2), 1-18

Nochlin, L. (2020). *Kadınlar, Sanat ve İktidar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar

Yazgın Y. & Eda K. (2018). *Oyun ve Oyuncakların Empresyonist Çocuk Resimlerine Yansımaları ve Resimsel Bir Anlatım Olarak Oyun*, Yaratıcılık Araştırma Dergisi, 30(1), 113-117

İnternet Kaynakça

URL 1: Anonim. Berthe Morrisot. Vikipedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Berthe_Morisot, Erişim Tarihi: 02.02.2023.

URL 2: Anonim. Berthe Morrisot. Vikipedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Berthe_Morisot, Erişim Tarihi: 15.02.2023.

URL 3: Anonim. (2019). Berthe Morrisot. Biography <https://www.biography.com/artist/berthe-morisot>, Erişim Tarihi: 28.02.2023.

URL 4: Anonim. (2021). Tablolarda Aşk: Berthe Morisot ve Édouard Manet. (Çev.Betül Kap). Sanatla Art. <https://www.sanatlaart.com/tablolarda-ask-berthe-morisot-ve-edouard-manet/>, Erişim Tarihi: 11.03.2023.

URL 5: Anonim. (2019). Berthe Morisot. Biography. <https://www.biography.com/artist/berthe-morisot>, Erişim Tarihi: 20.03.2023.

URL 6: Anonim. (2021). Tablolarda Aşk: Berthe Morisot ve Edouard Manet. <https://www.sanatlaart.com/tablolarda-ask-berthe-morisot-ve-edouard-manet/>

URL 7: Erenler, G.B. (2021). Le Lever, 19. Yüzyılda Bir Kadını Resmetmek. file:///C:/Users/ASUS/Desktop/BERTHE%20MOR%20C4%B0SOT/PDF%20le%20lever/i%20C5%9Faretledimmm-%20Berthe_Morisot_Le_Lever.pdf, Erişim Tarihi: 08.04.2023.

URL 8: Anonim. (2016). Kalıcı İzlenimler: Berthe Morisot'nun Oyuncak Bebek Resimleri, Hayal Kurmaya ve Keşfetmeye Davettir. <https://dollsmagazine.com/lasting-impressions-berthe-morisots-doll-paintings-are-invitations-to-dream-and-discover/>, Erişim Tarihi: 13.04.2023.

Görsel Kaynakça

Resim 1: <https://arthive.com/berthemorisot/works/6258~Tea>, Erişim Tarihi: 09.03.2023.

Resim 2: <https://www.alamy.com/berthe-morisot-young-girl-with-doll-1-1884-image415978711.html>, Erişim Tarihi: 15.03.2023.

Resim 3: <https://www.wikiart.org/en/berthe-morisot/young-girl-with-doll>, Erişim Tarihi: 18.03.2023.

Resim 4: https://tr.frwiki.wiki/wiki/Berthe_Morisot, Erişim Tarihi: 12.03.2023.

Resim 5: <https://www.wikiart.org/en/berthe-morisot/little-girl-with-a-doll>, Erişim Tarihi: 27.04.2023.